

LITUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽYDO
BIBLIOTEKA

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985

VASARIO MĖN. 23 d. / FEBRUARY 23, 1985

PART TWO - Nr. 38(8)

mpkslas menas literatūra

Kas yra mūsų draugai ir kas priešai?

ADOLFAS DAMUŠIS

Vasario 16 dienos minėjime* tinka pažvelgti, kas gali mums pagelbėti atgauti laisvę bei lygiateisę valstybinę padėtį pasaulyje. Kitaip tariant, kas yra mūsų draugai, kas yra mūsų priešai pasaulinėje plotmėje ir mūsų pačių tarpe?

Mažoji tauta, kuri nesugeba atskirti draugo nuo priešo, arba kurios nariai per nesupratimą draugą laiko priešu, o priešą draugu, pati ir patys save pasmerkia išnykimui. Džiaugiamės mūsų aplinkoje atbūnančia pliuralistinės visuomenės sąrangos idėja. Bet ją praktikuoti savo tautos tarpe retai bepajėgiame. O būtų vertinga bent savitarpį priešu neturėti ir kiek kitaip nuoširdžiai ir vertingai įsitikinusi savo tautos narį priešu nelaikyti.

Mūsų sunkios dabarties padėtyje yra labai svarbu susiorientuoti, kas yra ir kur yra mūsų draugai pasaulinėje plotmėje, kurių skelbiamos idėjos ir veiksmai gali sukurti sąlygas mums iškovoti laisvę ir lygias valstybines teises su kitomis valstybėmis.

Dėl Antrojo pasaulinio karo mūsų tautos ir valstybės padėtis pasidarė tragiška. Iš pradžių atsidūrėme tarp sovietinio marksizmo ir vokiškojo nacionalsocializmo girmų. Tie abu diktatūriniai imperialistai Lietuva ir visu Pabaltijū krekiavo. Jaltos konferencija, kurioje 1945 m. vasario 4-11 d. tarėsi Rooseveltas, Churchillis ir Stalinas, nesistengė įgyvendinti Atlanto chartos principų ar pareikalauti jų vykdymo ir negynė ne tik mažųjų Pabaltijos valstybių, bet ir Vidurio Europos didesniųjų valstybių teisių. O koks vertingas buvo Atlanto chartos principas, Roosevelto ir Churchillio 1941 m. rugpjūčio mėn. 14 d. paskelbtas: „Suvereninės teisės ir laisvas savarankiškas valdymasis tautų, kurios buvo jėga prijungtos, turi būti atstatytos“.

Vėliau gi tiesiog likiminių įvykių susiklostymas vėl mums tapo nepalankus. Per anksti mirė Rooseveltas, ir britai neapdairiai ir neišmintingai neišrinko Churchillio. Tie įvykiai Stalino padėtį labai sustiprino. Nei Trumanas, nei Attlee Potsdamo konferencijoje 1945 m. liepos 17 d. — rugpjūčio 2 d. nepajėgė atsverti Stali-

* Kalba, pasakyta 1985 m. vasario mėn. 10 d. JAV LB Vidurio apygardos Lietuvos nepriklausomybės minėjime, Chicagoje.

kalbėtis su tėvyne „Laisvos Europos“ radijo bangomis. Tokį niekadėją reikia dobtį pačiu veiksmingiausiu — satyros — ginklu. Bet kur tokį ginklą gausi? Rimti rašytojai, teatro žinovai, ar Žilinskaitės lygio satyrikai kažin ar sutiks viešai meluoti ir smala drabstyti savo tautietį menininką. Teliuka Lukoševičius... O vienu atžvilgiu Lukoševičiaus „mini drama“ bus naudinga — ji paskatins dar daugiau lietuvių klausytis „Laisvos Europos“ radijo programų.

K. Ž.

no įtakos ir reikšmės. Taip visa Rytų Europa pasiliko nekontroliuojamoje Stalino kontrolyje. Visas Pabaltijis pakliuvo į sovietinės vergijos nagus. Per tų okupacijų metus Lietuvai likimas lėmė sunkiai pergyventi nacių terorą ir dar daug sunkesnę sovietinį genocidą.

Tas visas vyksmas nebuvo jokia pripuolamybė ar netikėtumas. Jau šimtmečiais mūsų tauta yra istorinio vystymosi kovos sukuryje. Jame vyravo ir vyravo dvi radikalios viena kitai priešingos kryptys: viena jų yra idealistinė, humaniška, krikščioniška, žmogų kaip asmenybę gerbianči, demokratiška, kita gi materialistinė, prievartinė diktatūrinė, žmogų išnaudojanti, pavergianti sistema. Pirmoji yra pažangos, antroji atžangos vykdytoja.

Mūsų tauta, gyvendama savo laisvoje tėvyneje, daugiausia buvo persiėmusi idealistine kryptimi, kuri teigė, kad žmogus auga, bręsta ir vystosi istorijos tėkmėje ir savo veikla išreiškia žmoniškumo vertybes vis labulesne forma. Anuo metu drąsiai propagavome įsitikinimą, kad ir politika, ne tik taidai, bet ir pasaulinė, turi paklusti tam tikroms moralinėms normoms. Socialinė gi sąranga ir jos vystymosi eiga turi atitikti krikščionybės bei humanizmo principus: pavyzdžiui, bendrasis gėris, socialinis teisingumas bei solidarumas. Kitaip tariant, tauta ir išrinktoji vadovybė turi įsisąmoninti socialinę kooperatyvinę dvasią, siekiančią visų piliečių laimės ir gerovės. Prisimenant Lietuvos įvykių žemės reformą, socialinį gydymą, draudimą, pastangas siekti teisingumo visiems, siekti tiesos moksle ir kūryboje, demokratiškumo, ne tik taidai politiniuose, bet ir socialiniuose ir kultūriniuose baruose, galima sakyti, jog ta idealistinė kryptimi ir buvo stengiamasi eiti, gal su keliais nelemtais antidemokratiniais nukrypimais.

Kelis šimtmečius gyvenome išnykimo grėsmėje. Šio šimtmečio pradžioje horizonte nušvito laisvės viltis. Drąsų, ryžtingų asmenybių ir gyvos tautos susipratimo dėka laimėjome laisvę ir valstybinę nepriklausomybę. Tai buvo šviesaus, pažangaus darbo metai. Retkarčiais jutome pavojų ir tautai, ir valstybei. Tada atrodė, kad amžiais lietuvių tauta gyvens nepriklausomoje Lietuvoje. Dabar matome, kad ta mūsų pavojaus nuojauta, nors atrodė ir neįtikėtina, buvo reali.

Šiuo metu pasaulyje jau pastebime tiesiog neįtikėtiną ženklų, kurie istoriniam žmonių sąmonės vystymuisi bando duoti radikaliai priešingą kryptį negu mūsų anais laisvės laikais pasirinktoji. Tai ne pirmosios tos krypties kregždės, bet tai jau grasmus materialistinės diktatūrinės krypties pasireiškimas. Jo ženklai išskildavo ir kiek anksčiau į viešumą, bet ne tokia ryškia forma, kokią jie įgavo Antrojo pasaulinio karo metu. Tame grasiame

Kristijono Donelaičio statula (skulpt. K. Bogdanas) Vilniaus universiteto rūmų šiauriniame fasade.

istorinio vystymosi keitimais svarbiausią vaidmenį atliko dvi diktatūros: sovietinė ir nacionalsocialistinė. Jos abi pasireiškė genocidiniais trimėniais, masinėmis žudynėmis, holokostu, teismais, paremtais falsifikuotais kaltinimais, jų teroristinių saugumo institucijų savavaliavimu, žmogų pažeminančiais traktuojant tik taidai kaip jų grėsmingos sistemos įrankį. Naudojamosi politinė ir policijos prievartinė jėga jos, taip atrodė, buvo pametusios protinę pusiausvyrą, ypač taidai jų vadovai. Tie visi būtų trumparegiai, kurie po tų žiaurių pergyvenimų patirties dar svajotų apie fašistinį ar marksistinį autoritetizmą. Jie piltų vandenį ant imperialistinio, materialistinio, diktatūrinio malūno rato, kuris pasauliui šviesos nežada, tiktai pražūtį mažesnioms tautoms, o gal ir visam pasauliui.

Nacionalsocializmas žlugo, bet sovietinis marksizmas dar žygioja ta pačia kryptimi. Ši sovietinė sistema pasitelkė į pagalbą technologinį procesą, kuris apgailėtina įgavo labiausiai nepageidaujamą ir pačią destruktiviausią branduolinių ginklų formą. Tokia ne žmoniška sistema, apsiginklavusi masiniais naikinančiais ginklais, kabo virš pasaulio žmonijos galvų kaip Damoklo kardas.

Grumtynės tarp tų dviejų istorinio vystymosi kryptių, iš vienos pusės pažangios idealis-

tinės demokratinės, iš kitos pusės atžangios imperialistinės diktatūrinės, eina ir dabar. Tad ir Vasario 16 dienos minėjimas neturėtų ribotis Lietuvos nepriklausomybės akto paskelbimo sukaktimi. Tai yra kartu prisiminimo ir susikauptimo diena, kad ir mūsų tauta yra pasaulinio masto idėjinų grumtynių sukuryje. Ir tose grumtynėse mes nesame tiktai neveiklūs pašalčiai, bet esame aktyvūs tos kovos dalyviai.

Po Jaltos konferencijos Staliniui pavyko istorinį socialinio gyvenimo vystymąsi pakreipti sovietinės imperialistinės diktatūrinės sistemos labui. Jis yra būdingas tos negatyvios, atžangios krypties atstovas. Atsidūrę laisvajame pasaulyje, mes metų metais pergyvenome keistas apraiškas tuose mums taip gyvybiniuose reikaluose. Kažkokios užslėptos propagandos įtakojame laisvajame pasaulyje gana intensyviai buvo pataikaujama imperialistinei sovietinei sistemai. Tik taidai keliais pastaraisiais metais pradėjo matytis ir išlaikyti tą socialinį istorinį vystymąsi idealistinėje tobulėjimo plotmėje. Pavyzdžiui čia yra paminėtos dvi ryškiausios šios idealistinės krypties asmeny-

Tie du autoriai yra britų rašytojai George Orwell, 1949 metais parašęs utopinį romaną 1984, ir Aldous Huxley, 1932 metais parašęs irgi utopinį romaną Brave New World. George Orwell ryškiai (Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

- „Hipopotamiškas valsas“ — naujas išpuolis prieš režisierių Jurašą. Kas yra mūsų draugai ir kas priešai? Nauji leidiniai. Chicagos teatruose. Žaliojo Lietuvos kaimo dainiui užgesus — poetė Antano Miškinio atminimui. Danguolės Sadūnaitės eilėraščiai. Mintys apie naują plokštelę „Žiburėliai“.

Prano Visvydo humoreska.

Kertinė Parasė

„Hipopotamiškas valsas“ — naujas išpuolis prieš režisierių Jurašą

Praėjusiems metams baigiantis, lietuvių dramos padangė nušvietė kometa — 1984 m. gruodžio mėn. 22 d. Literatūroje ir mene debiutavo modernus dramaturgas Jonas Lukoševičius. Jo visą puslapi užimanti „herojinė mini drama“ — „Kelias aukštyn“ atveria neregėtus horizontus lietuvių dramaturgijai. Drąsiai jungdamas ekspresionistinius, siurrealistinius ir absurdistinius motyvus, bet — šiukštulius — nepamiršdamas ir socrealizmo, autorius nukaukuoja reakcinę išeišvą, demaskuoja Amerikos supuvimą, su žeme sumaišo „Laisvės“ ir „Laisvos Europos“ radius ir parodo, kokios klaikybės atsitinka, kai lietuvis režisierius išslysta iš visazinės partijos glėbio ir išklysta į klastingą buržuazinį pasaulį. Vėl įvyko stebuklinga cheminė transformacija — vakar Laurinčiukas, šiandien Lukoševičius: Amerikoje pabuvoję aparčikai, sugrižę virsta „dramaturgais“!

Taip, juokomis kalbame apie paskiausias, iki šiol patį ilgiausią ir, savaip, komiškiausią išpuolį prieš režisierių Joną Jurašą. Neabejojame, kad Lukoševičiaus „mini drama“ — aparčiko mėginimas pakilti į satyros stratosferą — pralinksmino ir skaitytojus Lietuvoje. (Sunku nesijuokti išvydus hipopotamą, kuris staiga užsimano šokti valsą.) Tačiau „mini dramos“ apimtis, tikslas ir menkai tepasleptas tūžmas kelia ir rimtesnių klausimų.

Lukoševičiaus satyrinis suzydėjimas vėl nušviečia save „tarybiniais žurnalistais“ vadinančių žmonių paskirtį. Kai kam gali atrodyti, kad žurnalisto užduotis yra kuo išsamiau ir objektyviau informuoti publiką apie tai, ką jis matė, pergyveno, išgildeno, ir apie ką jis bent truputį nusimano. Toksai požiūris į žurnalisto pašaukimą kvėpia „buržuaziniu objektyvizmu.“ „Tarybinio“ žurnalisto užduo-

tis ne informuoti skaitytoją ir padėti jam susidaryti savo paties nuomonę, bet kovoti „ideologinio karo“ fronte. O tame kare faktai tėra „buržuazinės iliuzijos“, melas — teisėtas ginklas, jei jo pagalba galima priartėti prie partijos siekiamo tikslo.

Besidarbuodamas Amerikoje ir sugrižęs į Lietuvą, Lukoševičius turėjo ir tebeturi svarbią užduotį „tarybiškai“ informuoti lietuvių skaitytojus apie Joną Jurašą. Teatrinio apsišvietimo tokiai užduočiai nereikia. Rašydamas apie Jurašą „Macbeth“ spektaklį La Mama teatre, Lukoševičius tepastebėjo aktoriaus nuogybę. Apie spaudos entuziastiškai sutiktus Jurašo pastatymus, kaip ir apie „Savižudžio“ spektaklį Broadway, „tarybinis“ žurnalistas išsamiau nerasė. Visuose jo straipsneluose nerasi nei datų, nei pavadinimų, nei kritikų atsiliepimų. Viskas vyksta fantastiniame dezinformacijos pasaulyje, kuris tapomas dervos ir tulžies mišiniu.

Ir čia iškyla kitas klausimas. Ar Literatūros ir meno redaktoriai bei jų ideologiniai prižiūrėtojai nenujautė, kad toksai „hipopotamiškas valsas“, kokį sušoko Lukoševičius, tesukels juoką ar pasipiktinimą ypač tarp tų, kuriuos tokia „žurnalizmu“ norima paveikti — tarp Lietuvos rašytojų, teatrolių ir kitų menininkų? Juk ne paslaptis, kad jie domisi Jurašo spektakliais užsienyje ir džiaugiasi jo pasisekimais. Jei taip, ar Lukoševičiaus straipsnelis nėra brangaus Literatūros ir meno puslapio eikvojimas? Ir argi ne šventvagystė rašyti Jurašų pavardes didžiosiomis raidėmis, kai net Konstantinas Černenka įspraudžiama į mažąsias.

Į tai peršasi atsakymas, kad Lietuvos ideologiniai karvedžiai vis labiau nirsta ant režisieriaus, kuris išdrįso pasmerkti lietuvių kultūros maitojimą, o šiandien drįsta

Kas yra mūsų draugai ir kas priešai?

(Atkelta iš 1 psl.)

vaizduoja žmonijos ateities beviltiškumą, jeigu negatyvinė, prievartinė, materialistinė sistema įsigalės. Jis įspėja žmoniją, kad tada žmoniškumo vertybės bus prarastos, žmonės taps besieliiais automatais. Žmogaus prigimtis bus taip pakeista, kad jis nepasijūs laisvės, kilnumo, garbingumo. Jis užmiršęs esąs žmogumi, pats to neįsąsčius. Autoriaus nuomone, žmoniškumo vertybes sunaikinti žmoguje nėra lengva. Juk jame glūdi neišdildomas troškimas teisingumo, tiesos, meilės, solidarumo. Bet kankinimais, smegenų plovimu, psichiatrinė ligoninių priemonėmis, kaip cheminėmis injekcijomis, yra galimybių žmogui palaužti ir įskiepyti Didžiojo Brolio principą: „Vergija yra Laisvė“. Tai dvi radikaliai priešingybės. Diktatorius tą savo negatyvinę priešingybę propagandiškai vadina laisve, bet praktikoja jos vergijinį turinį.

Vytautas Bogušis ir Algirdas Masilionis, okupuotoje Lietuvoje išmesti iš gimnazijos 1976 metais už jų tautines ir religines pažiūras.

Moksleivis Julius Sasnauskas 1982 metais Sibiro tremtyje, išgyvenęs pirmuosius ištrėmimo metus. Jam nebuvo leista aplankyti namus po pirmųjų kalėjimo metų.

Aldous Huxley savo veikale pašiepia negatyvinę, imperialistinę sistemą bei valdancius klišos naujus principus: uniforminį vienodumą, identišumą, stabilumą. Jo nuomone, paklusniai ir diktatorių garbinančia minia galima pasigaminti tiksliai laboratorijoje, chemikalais sunaikinant tų sintetinių žmonių sąžinę. Bet ir visagalei partijai taip lengvai tai nepavyksta. Vienas asmuo, gimęs iš natūralios motinos ir sintetinio tėvo, sukyla prieš šią sveikam žmogui nepriimtą sistemą ir pasipriešina uniformizmui, narkotikų svaiguliui ir vergiškai determinacijai.

Abiejose tose knygose aiškiai matyti, kaip tų prievartinių sistemų pastangos atsitrenkia į asmenybę, išskylančią iš sveikų, stiprių, sąmoningų žmonių tarpo.

Mūsų tautos praecities ir dabarties gyvenime buvo ir yra daug tos idealistinės istorinio vystymosi krypties asmenybių. Štai keli jų pavyzdžiai. Devyniolikto amžiaus šimtmečio Lietuvoje stiprėjimui didelį vaidmenį atliko vyskupas Motiejus Valančius (1801-

1875). Jis švietė liaudį, steigė knygynus, lietuviškas parapiškas mokyklas, pats rašė, lietuviškas knygas spausdino Prūsijoje. Su jo asmeniu yra susijęs knygnešiu laikotarpis. Jam išvysčius stiprią tautos blaivinimo veiklą, Lietuvoje užsidarė dauguma smuklių, caro akcizinės pajamos sumažėjo. Ir būdingai, nors mokyklas, Valančius nebuvo įsijungęs aktyviai į 1863 metų sukilimą, tiksliai visais jam įmanomais būdais gelbėjo sukilimo aukas, vis tiek caro valdžia, keršydama lietuvių tautai, uždarė blaivybių draugijas, parapiškas lietuviškas mokyklas, ribojo kunigų seminarijos auklėtinių skaičių. Vysk. Valančius pavyko apsaugoti daug kunigų ir pasauliečių nuo mirties bei ištrėmimo, bet vis dėlto daug sukilėlių ir jų tarpe 67 kunigai buvo ištrėmti į Sibira, o šeši kunigai ir daug pasauliečių sunaikinti egzekucijomis. Taip labai sunkiose sąlygose veikė idealistas vyskupas valstietis prieš imperialistinį rusų caro režimą.

Prūsijoje labai svarbų

vaidmenį atliko Kristijonas Donelaitis (1710-1780). Jis savo lietuviškąją sąmonę, nežūrint germanizacijos spaudimo, labai aiškiai išreiškė „Metuose“. Jis matė utautimo pavojų ir suprato, kad prieš jį atsilaikyti bus pajėgūs tik tautai aukštos kultūros asmenys. Jis tad ir ragino mokytis, pasisavinti naujus ūkininkavimo metodus, oypač pabrėždavo intensyvaus darbo svarbą. 1749 metais jis ragino: „Tegu tavo sūnūs, jeigu tokių turėsi ir norėsi paskirti teologijai, laiku išmoka gerai lietuviškai, kad galėtum tinkamai vadovauti parapijai lietuvių kalba“. K. Donelaitis valstietis kunigų sąjūdžio auklėtinis, turintis stiprią tautinę sąmonę. Jis buvo sukūręs savo donelaitinę gadynę. Su kitais sąmoningais lietuvininkais kaip Ruigys, Šimelpenis, o vėliau ir L. Rėza sugebėjo nuteikti vokiečių kultūros darbuotojus kaip I. Kantą, G. E. Lessingą, J. G. Herderį, kurie tapo aktyviais lietuvių kultūros propaguotojais.

Tai du didieji praejusių šimtmečių milžinai. Jie savo

asmenybės įnašais sunkiose sąlygose sugebėjo lietuvių tautos individualybę, jos kalbą išskirti ir įteisinti moksle, kūryboje, politikoje.

Panašiai ir iš šios sunkios Lietuvos okupacinio periodo dabarties išskyla nemažai herojiškų asmenybių. Kaip pavyzdžiai minėtini mūsų sąžinės kaliniai: kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, Nijolė Sadūnaitė, Julius Sasnauskas, Jadvyga Bieliauskienė, Vytautas Skuodis, Robertas Grigas, Balys Gajauskas, Viktoras Petkus, Algirdas Statkevičius,

NAUJI LEIDINIAI

• *Mūsų vytis* nr. 3 (1984). Akademini skautų sąjūdžio leidžiamas trimėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Toliušis, 7220 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Administracija — Danutė Korzonienė ir Gina Remienė, 2725 W. 84th Place, Chicago, IL 60652. Metinė prenumerata — 7 dol., studentams — 4 dol. Atskiuro numerio kaina — 2 dol.

Numeris skiriamas Akademini skautų sąjūdžio 60 metų sukakčiai, atšvėstai 1984 metais. Spausdinami atsiminimai iš sąjūdžio steigiamojai laikotarpio, o leidinio didesnę dalį sudaro nuotraukų rinkinys iš ASS gyvenimo, pradedant pokario metais atsikūrusios akademinės skautijos veikla ir baigiant pastaruju dešimtmečiu.

• **WORLD LITERATURE TODAY**, Volume, Number 4, Autumn 1984. A Literary Quarterly of The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask, 630 Parrington Oval, Room 110, Norman, Okla. 73019. Asmeniškioji metinė žurnalo prenumerata — \$23.00 (U.S.), dvimetinė prenumerata — \$40.00. Administracijos adresas: World Literature Today, University of Oklahoma Press, 1005 Asp Avenue, Norman, OK 73019.

Didelio formato, liuksusinio apipavidalinimo, keturis kartus per metus išeinantis literatūros žurnalas anglų kalba. Kiekvienas jo numeris arti dviejų šimtų iliustruotų puslapių, kuriuose straipsnių ir knygų recenzijų forma žvelgiama į visą šių dienų pasaulinę literatūrą, neaplenkiant ir lietuviškosios.

Naujausio numerio straipsniai apipavidalinimo, keturis kartus per metus išeinantis literatūros žurnalas anglų kalba. Kiekvienas jo numeris arti dviejų šimtų iliustruotų puslapių, kuriuose straipsnių ir knygų recenzijų forma žvelgiama į visą šių dienų pasaulinę literatūrą, neaplenkiant ir lietuviškosios.

Gintautas Iešmantas, Antanas Terleckas, Povilas Pečeliūnas, Mečislovas Jurevičius ir kiti.

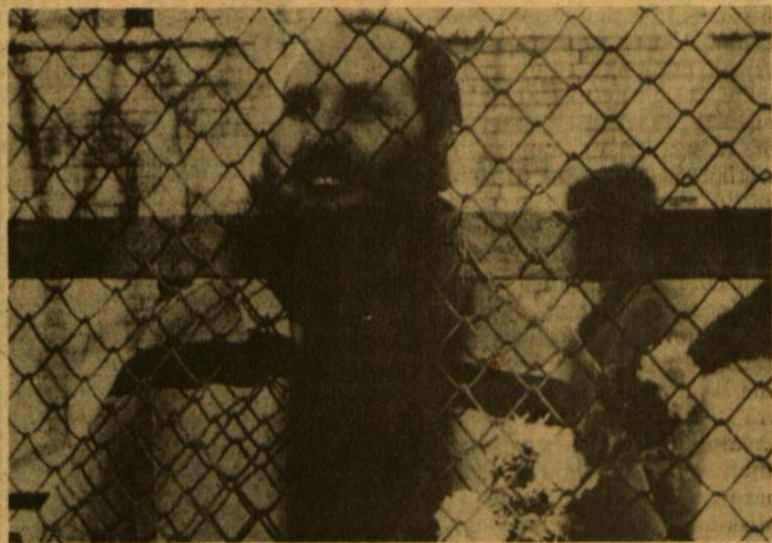
Kiek daug mes turime sąmoningų, susipratusių asmenybių ir čia, laisvajame pasaulyje, savoje bendruomenėje: liuanistinių mokyklų mokytojai, visi tie, kurie asmenine auka sukuria jaunimo židinius auklėjimo bei susibūrimo tikslais, kurie juos išlaiko bei naudingai įtaigauja jaunuomenę gerai pramokti lietuvių kalbą, ugdyti charakterį ir gilinti savo tautinį, religinį bei socialinį sąmoningumą. Tai yra visi tie, kurie savo aukos dvasios darbais ugdo asmenybes tai idealistinė, krikščioniškai, humanistinei istorinio vystymosi krypties.

Iš tų schematinių svarstymų pabaigai galime pasidaryti sau tris išvadas:

1. *Idealistinė istorinio vystymosi kryptis* yra mažųjų pavergtųjų tautų egzistencijos atramos pagrindas. Jos eilėse yra mūsų draugai. Ji sudaro sąlygas netrukdomai naudoti bei kurti savą kalbą, pažinti ir ugdyti savo kultūrą bei praktikuoti etninį mozaikinį spalvingumą tautų šeimoje. Ir vien savo tautoje ji sudaro žmogui sąlygas vystyti talentus, laisvai save išreikšti pagal savo sąžinės įsitikinimus.
2. *Savoji kalba yra visos tautos turtas, jos širdis ir siela.* Prof. Antano Maceinos žodžiais: „Pagrindinė tautinė tradicija ir tuo pačiu pagrindinė asmens būsenos istorijoje yra kalba“. Mūsų kunigaikščiai laimėdavo mūsų, bet pralaimėdavo karų pasekmes, neįvertino savo kalbos reikšmės.
3. *Tautos gyvybė glūdi*

Romas Ragašius, okupuotoje Lietuvoje už „antisovietinę“ veiklą teisiamas antrą kartą, 1979 metais.

Petras Cidzikas Vilniaus psichiatrinėje ligoninėje 1981 metais. Jis buvo areštuotas 1973 metais už „antisovietinę“ veiklą, paskelbtas „nenormaliu“ ir „izofreniku“ — buvo 4 metus prievarta „gydomas“. Nuo tada yra buvęs paleistas ir vėl suimtas kelis kartus.

kiekvieno jos nario širdyje.

Ryškios ir stiprios tautos asmenybės ankstyvesniais laikais ir dabar neleido ir neleidžia socialinio gyvenimo idealistiniam istoriniam vystymuisi nukrypti į šunkelius, jį išlaikė ir bando dabar savo asmenine auka jį išlaikyti lietuviškojo krikščioniškojo

susipratimo lygyje. Teilhard de Chardin sako: „Asmenybė yra toji dinamiškoji ašis, kuri suka pasaulį“. Tad ir lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės ateitis yra tų sąmoningų, tvirtų asmenybių rankose, kurios yra dinaminio progreso ašis lietuvių tautos dabarties gyvenime ir jos istorijoje.

Chicagos teatruose

Pirmoji Bizet opera

Prancūzijos kompozitorius Georges Bizet, gyvenęs tik 37 metus (1838-1875), pasilieka mums neužmirštamas savo didingą operą „Carmen“. Tačiau jis, po keleto mažesnių kūrinių, teturėdamas dar tik 25 m. amžiaus yra 1863 m. Paryžiaus Lyriniam teatru sukūręs pirmą savo didesnę operą: „Perlu žvejai“. Šią operą vasario 2-10 d. šešis kartus pastatė Chicagos operos teatro grupė Atheneum teatro puošnioje saleje, 2936 n. Southport. Chicagos operos teatrą įsteigė Alan Stone, operines studijas išėjęs Milanė, dėstęs Northwestern universitete, buvęs teiseju Metropolitan operos perklausose.

Siužetas — mitologinis: Bramos kunigė Leila, įsipaigojusi gyventi skaistybėje, pamilsta perlu žveją Nadir. Meilės glamonėse juodu užtinka perlu žvejų valdovas Zurga ir juos puola Bramos aukštasis kunigas Nourabad, Sprendimas — nubauti mirtimi. Tačiau valdovas iš Leilos prieš mirtį perduodamas motinai kaklo grandinė, pažįsta, kad tai jo dovana, kai Leila išgelbėjo jo gyvybę. Egzekucijos metu, Zurga padega kaimelį, kad visi bėgtų gelbėti, o paliktuosius Leilą ir jos mylimą paleidžia.

Spektaklius aukštai įvertino abudu didieji Chicagos dienraščiai. Visi bilietai buvo išparduoti. Muzika taip pat mieliai skambė, kaip „Carmen“. Siuose pastatymuose turėta net 33 muzikantai. Pajėgus choras. Visoj operoj tik minėti keturi solistai, bet gerai parinkti, Joan Gibbons (Leila) yra pasiekusi laimėjimą Metropolitan operoje, dainavusi „Madame Butterfly“ Western operoje. Paul Spencer Adkins (Nadir) užpelnai laimėjęs Pavarotti tarptautinėse balso varlybose, šią vasarą dainuos Meksikoje su sostinės filharmonija. Paul Kreider (Zurga) dainavęs „Carmen“

Algirdo Landsbergio „Onos veido“ spektaklių atgarsiai spaudoje, Pasaulio lietuvių katalikų kongreso 1984 m. rugsėjo mėnesį Toronto manifestas ir kt. Platts, kaip visada, spaudos ištraukų ir skaitytojų laiškų skyriai.

mūsų Lyric operoje ir Arizonoje, St. Paul, Des Moines operose: Gregory Frank (Nourabad) — Lyric operos narys, dainavęs su Anchorage simfoniniu orkestru. Dirigentas J. DeRugieris dirigavęs operas San Diego, Michigan, San Francisco, Washington teatruose. Režisierius M. Ehrman baigęs Northwestern universitetą. Baletu vadovė J. Hall studijavusi New Yorke ir Vokietijoje. Dėl scenos ribotumo baletas negausus, bet labai pritaikytų formų.

Trankių dainų pynė

Viename iš geresnių Chicagos teatrų: Apollo, 2540 N. Lincoln, jau nuo lapkričio pabaigos eina vaidinimas: „Pump Boys and Dinettes“. Tai daugiau trankių, „rock“ — džiazinio stiliaus dainų pynė negu dramatinis veikalas, bet amerikiečių publika tuo tiek susidomėjusi, kad pirmas savaitės išpirkto visus bilietus, o ir vėliau žiūrovų netrūko. Pastatymas vaizduoja keturis benzino stoties tarnautojus ir šalia esančios užkandinės dvi padavėjas. Spektaklis daugiau ir kilo iš tose institucijose dirbusių, bet jau 1981 m. buvo pastatytas off-Broadway, paskiau Toronto, Minneapolis, Houstone, Clevelande, o neseniai pasiekė Londoną.

Scenoje sukruta gal apie 2000 benzino stotyse ir užkandinėse parduodamų prekių. Visi aktoriai yra dainininkai, muzikai ir lengvi šokėjai. Skamba keturių styginių instrumentų, pianino, armonikos ir mušamųjų instrumentų (panudojant net užkandinės indus) garsai. Melodijos triukšmingos, tai apie jų darbą, tai romantiškos, tai lyriškai prisiminimai apie motiną, močiutę, tai žvejų malda, tai šauksmas, kad „darbas jūsų neužmuš, bet rūpesčio įtampa gali nužudyti“.

Aktorių stiprybė ne tiek išsimokslinimas, kiek scenos praktika. J. Foley ir M. Hardwick iš tų pirmųjų, kurie vaidinimą sukūrė. Hardwick dirbęs ir NBC televizijoje. G. Bristol išsimokslinęs dviejuose Texas universitetuose. Susie Vaughn-Raney, pradėjusi bažnyntiniame chore, tapusi Miss Alabama, pakilo į televizijos aktore. Spektakly šalia dainų yra dialogų ir šokio įtarpai.

J. Pr.

Kun Sigitas TAMKEVIČIUS

JADVYGA BIELIAUSKIENĖ, mokiusi jaunimą mylėti DIEVĄ IR TĖVYNĘ, nuteista (1983-v-20) 7 metams. Bausmę atlieka Mordovijos lageryje.

Kybartų parapijos klebonas, TIKINČIŲ TEISEMS GINTI KATALIKŲ KOMITETO NARYS

areštuotas 1983-v-6

Okupuotoje Lietuvoje platinamos atvirutės, išleistos po kun. Sigit Tamkevičiaus ir Jadvygos Bieliauskienės areštų. Kun. Sigitas Tamkevičius (kairėje), Kybartų parapijos klebonas ir Tikinčių teisėms ginti komiteto narys, buvo areštuotas 1983 m. gegužės mėn. 6 d. Jadvyga Bieliauskienė (dešinėje), areštuota 1983 m. gegužės mėn. 20 d. ir nuteista 7 metams kalėjimo, buvo apkaltinta Garliavos moksleivių religinio būrelio organizavimu, parašų rinkimu po tikinčiųjų pareiškimais, skundo rašymu Kauno miesto prokurorui dėl vaikų terorizavimo.

Žaliojo Lietuvos kaimo dainiui užgesus

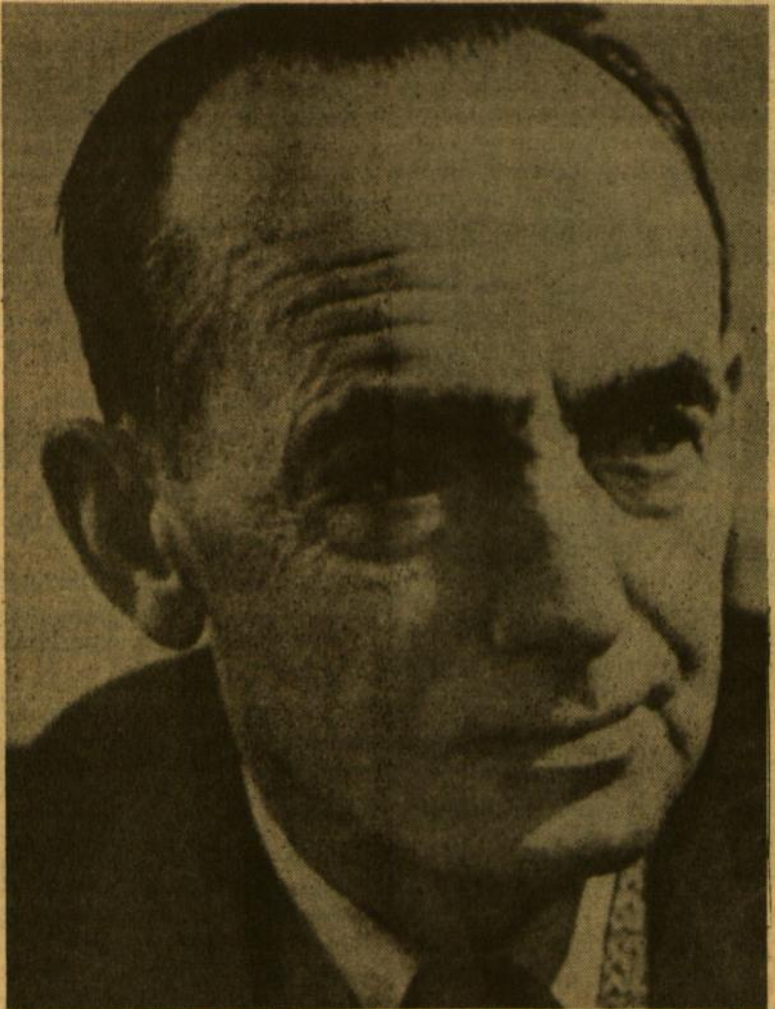
Poeto Antano Miškinio atminimui

VINCAS NATKEVIČIUS

„Žaliojo Lietuvos kaimas“ Nepriklausomybės metais buvo šiek tiek nuvalkiotas ir net pašiepiamos prasmės beigaunąs posakis. Juo buvo išsakoma ne tiek kaimo grožis ir kaimiečio nuosirdus lietuviškumas, kiek tam tikras primityvumas, atsilikimas, nekultūringumas. Kartu su kitais savo amžininkais poetais — Jonu Kossu-Aleksandravičium (vėliau Aisčiu), Bernardu Brazdioniu ir Salomėja Nerim — įkopus į Nepriklausomos Lietuvos lyrikos parnasą Antanas Miškinis buvo šioje ketveriukėje vienintelis, kuris savo poezija tarsi norėjo nuimti nuo kaimo anas neigiamybės ir atstatyti kaimiečio lietuvių garbę. Jo geriausiųjų eilėraščių centre yra Lietuvos kaimas ir iš jo kilęs miestietis. Dėl to jį būtų galima pavadinti pačiu patriotiškiausiu minėtojų didžiųjų poetų ketveriukėje. Iš ketveriukės išsiskyrė ir tuo, kad jis su muzomis bendravo be jokio vargo, tai yra, jam visa eliaivėsi kažkaip savaime, kaip tam romėnų Ovidijui, kuris gyrėsi — ką tik parašęs, tuoj šitai virstą eilėmis... Miškinis dainavęs kaip paukštis ant šakos — lengvai, be ypatingų pastangų, nes tokia buvo jo prigimtis, — liudija jo draugas Kossu-Aleksandravičius. Tokiais pačios prigimties pasauktais poetais esą tegali būti pas mus Rytų Aukštaičių žemės vaikai. Miškinis kaip tik toks buvo: iš Juknėnų kaimo, Daugailių valsčiuje, Utenos apskrityje, gimęs 1905 metais (miręs 1983). Gamtos pasauktų dainių pirmtakai pas mus yra A. Strazdas, A. Vienažindys, A. Baranauškas. Jie buvę apdovanojami labai aiškiai, gimtųjų talentu, todėl jiems išsivystyti dideliais poetais buvę lengviau nei paslėpti, tik didelėmis vadaus pastangomis atkasamos talento rašytojams. Pastarojo tipo dainiumi save laikė Kossu-Aleksandravičius-Aistis, šitai ypač pajutęs artimai draugaudamas su muzų numylėtinu Miškiniumi. Jis pavydėjo „vėjavaiškiams nerimant draugui“, kuris, atrodo, nepergyveno kūrybinių kančių, bent tokių, kurios kankino Aleksandravičių, apie save rašiusį: „Kiek to mano kraujo teka, o nežydi žodžių nai...“ Lengvesnis ir jaunystėje kiek vėjavaiškiškas požiūris į gyvenimą bei lengviau nei Aisčiui sekėsis eliaivimas Miškinį priartina ir prie Šiurės rytų aukštaičio K. Binkio, kurio „Keturių Vėjų“ nuotaikos bent kūrybos pradžioje Miškinis yra aiškiai prisietęs.

1. Idealistinis patriotizmas

Pradėjo Miškinis eilėraščių spausdinti tada, kai dar ėjo Binkio suorganizuoti „Keturi Vėjai“ (1924-1928), bet juose, dar būdamas per jaunas, nedalyvavo. Žurnalas, kuris išvedė poetą į viešumą, buvo „Pjūvis“ (ėjęs 1929 — du numeriai), ir 1931 — vienas numeris). Čia eilėraščius spausdino ir Kossu-Aleksandravičius, o programinius literatūrinius straipsnius rašė Petras Juodelis ir Motiejus Miškinis, Antano brolis. Pjūvininkai pasisakė prieš senoviškai suprantamą patriotizmą, kuris tapęs sustingusia valstybės ideologija. Nuo jų pylos gavo tokio patriotizmo atstovai Faustas Kirša, Petras Vaitčiūnas, nors šiųjų idealistinės pastangos ir nebuvo nuvertintos. Jie ir patys pasisakė už romantinį idealizmą, nes reikia ieškoti ir kovoti „dėl tautinės idėjos ir kultūros“. Buvo pasisakyta ir prieš „Keturių Vėjų“ literatūrinius eksperimentus bei jų techninį-materialistinį požiūrį į gyvenimą ir meną. Žurnalo programos kūrėjai skelbėsi stovį arčiau Jakšto ir Tumo negu Sruogos ir „Keturių Vėjų“. Pjūvininkai netgi pabrėžė, kad jie prijaucią to meto tautininkų režimui, nes jis padeda tautai „išgrįsti idėjinę sieną prieš komunistizmą“. Taigi antikomunistinė „Pjūvy“ dalyvavusių literatūros teoretikų ir rašytojų laikysena labai aiški. Jos negalėjo trukti ir A. Miškiniumi, kuris niekad nedraugavo su A. Venclova, P. Cvirka ir kitais ano meto kairiaisiais rašytojais, simpatizavusiais komunistui. Miškinis negalėjo paslėpti, kad jis nėra komunistų draugas ir pokario metais, nes

Poetas Antanas Miškinis (1905-1983)

1948 m. jis buvo suimtas, nuteistas ir ištremtas į Sibirą. Iš jo grįžo tik 1956 m. vasarą. Kad būtų priimtas į „socialistinę visuomenę“, turėjo atgailoti: tai atliko 1957 m. kovo mėn. „Tiesoje“ išspausdintu eilėraščiu ir 1959 vienu pareiškimu spaudoje. Teisę gyventi Lietuvoje poetas turėjo apmokėti labai brangia kaina: save psichiškai sulaužyti, t. y. nutildyti savo širdies ir proto balsą ir eilėraščių šlovinti sovietinę santvarką, nes šitai paliepė partija... Nepriklausomajai Lietuvoj išleisti trys A. Miškinio lyrikos rinkiniai: „Balta paukštė“ (1928), „Varnos prie plento“ (1935) ir „Keturi miestai“ (1938, antras leidimas 1939). Jeigu šiuose rinkiniuose ieškotume pagrindinio motyvo, jį rastume patriotizme. Tai neturėtų nustebinti. Atsiminkime, kad pjūvininkams rūpėjo ieškoti visai tautai būdingos tautinės idėjos ir ją atremti tautinės kultūros kūrimui. Tiesa, šitokios konkrečios idėjos lyg ir nejučiam poeto lyrikoj, nes jos iš tikrųjų konkrečiai nebuvo suformuluotos nei pats poetas, nei „Pjūvy“ rašę literatūros kritikai. (Tokia idėja, sakysim, buvo suformuluota filosofo Stasio Šalkauskio: Lietuva, geopolitiškai esanti Rytų-Vakarų slenktyje, turinti sukurti Rytų kontemplicinės ir Vakarų dinaminės dvasios sintezę.) Miškinio lyrikoj betgi nuolat užtiknam rūpestį tautos reikalais. Tai poetas išsako kad ir šitais dviem posmais:

*Kur mes tave nuvesim
Ir dovanų ką duosim?
Siandieną gilios mintys
Išimėtė veiduosin.*

*Kuriais žiedais papuošim
Tave kaip tikrą seserį?
Esi pačioj jaunystėj
Ir pačiame pavasary.(1)*

„Lietuva!“

Poeto rūpesčių centre yra sunkus ano meto lietuvių ekonominis gyvenimas, dažniausiai išsakomas bendriniumi, dainų pamėgtu vargo įvaizdžiu:

*Yra tokie vargai Lietuvoje,
Nerašyti į popieriaus knygą —
Po laukus, po namus uliavoja,
O kitus juodon žemėn*

primyga.(2)

„Yra tokia daina“

Pergyvendamas savo tautiečių vargingą būvį, Miškinis retai priartėja prie konkrečių, lyg bijodamas įklimpti į socialistinį ar kritinį realizmą. Bene viemintelė išimtis sudaro „Žiemos“ eilėraštis, parašytas 1930 m., sunkiaisiais tuometinės ekonominės krizės metais. Jame, pirmuosiuose dviejuose posmuose, poetas naudoja pamėgtą ironiją ir kalba, kad jo gintaro tėvynė, jo rūtų šalis, „sidabro ledu apkalta“, šoka iš vargo prie karčiamos suktinį. Toliau pereina prie tokių konkrečių:

*Seserys drobių priaudžia
Iš sielvarto siūly plonų.
Byra motinai ašaros graudžios,
Kai Brazilioj žūna sūnus.*

*Tėvas vėselin dūšių įrašo.
Taip ir sako: po vargą vartaus.
Pošoksi, pašoksi ir ašen
Prie tavo to vargo kartaus.(3)*

„Žiema“

Lietuvos vargą poetas dažniausiai apgaubia romantine resignuojančio nuotaika, kuri, aišku, negali priversti prie ko nors panašaus į klasių kovą. Vargas mėgstamas išsakyti dainose ar rūpintojėi išreikšti būdu: rūpesčių, liūdesių, skundu, aimana, rezignacija. Ši sielvarto nuotaika paprastai čia pat pereina į ryžtą kaip nors vargą sutrypti, kaip nors iš jo išbristi. Štai cituotas „Žiemos“ eilėrašties baigiamas tokiu pakiliu posmu:

*Bet pavasari! Vandenis
plauksim,
Dunojais toli į marias.
Jei laimė tikrai nepalauks mūs,
Tai ir vargas daugiau neberas!*

(4)

Dažnesnė tema nei materialinės Lietuvos gyvenimo negerovės Miškinio poezijoj yra moralinis ano meto lietuvių vargas. Ypač poetas yra pamėgęs vaizduoti iš kaimo į miestą persikėlusio lietuvių moralinį lūžį: toks miestietis linksta tradicinę krikščionišką moralę iškeisti į malonumų hedonistinę moralę. Bene subtiliausiai labai vykusią siužetinio eilėraščio forma poetas šį lūžį perteikia „Laimėj rudeniniam palte“:

Balio Buračo nuotrauka iš Nepriklausomybės laikotarpio — „Piemenukai“. Fotografo Buračo 25 metų nuotraukų rinkinys 1937 metais pasaulinėje meno

*Kaip? Nenusibodo žveigiančiam
asfalte?
Ar nepasilgsti tų laukų plačių?
Kokia tavo nuotaika rudeniniam
palte?
Sabalų kailiukas tinka ant
pečių...
Ar ateina mintys, kaip mes
augom kaime,
Pavyzdžiui, kai sodai pradeda
jau balti?
Mes tada svajojom — gal
kitokia laime,
Galgi ir ne šita, rudeniniam
palte...(5)*

Ironiški klausimai turėtų vesti į atsakymus, jog tikrosios laimės miestietiškas gyvenimo būdas neatneša, daugiau svajotos laimės surastum kaime. Antrojoj eilėraščio daly kalbama, kad kaime reiktų „klumpėtai vargą bristi“, ten sena motina „lyjant basa bulves kasa“, o čia, mieste, — gyvenimas lyg kino artistės, kuri važinėja nauju limuzinu. Tik tikros meilės čia nėra: ji perkama pinigais. Tad finalas (trečiojoj daly) — besimylinčiųjų išsiskyrimas, išsakomas mūsų mitinės dainos vaizdu:

*Gal neįtū, ko žvaigždės
byra, —
Manai, žvaigždė tu ir pati...
Mėnuo, sauluzės atsiskyręs
Kaip ašai vienas per naktis.(6)*

Dar tragiškiau naujojo lietuvių miesčio gyvenimą Miškinis nupiešė „Keturių miestų“ poemoje. Iš dalies čia miesto gyvenimu poetas net gali džiaugtis, ypač ateities miesto (Naujapilio). Ano meto Lietuvos mieste jis betgi daug kur išvėgia tragedijas, kurių dalyviai ūžia, uliavoja, lekia iš vieno baltiaus į kitą ir tyčiojas iš tėvynės:

*Nenusimink: bus greitai balius
Su prizais, rožėmis ir vynu.
Jausmams bei valiai duosim
valių*

Ir išsigersim už tėvynę.(7)

Tokios linksmybės sunaikina didžiulias krikščioniškas ir žmogiškas vertybes, kurių kartais pasilgstama, ir net norima taisyti:

*Grąžinkit man į širdį Kristų,
Mintysna Dievą vėl atveskit, —
Išiesiu didžio vargo bristų,
Aš eisiu kad ir sniego kasti.*

(Galėtum net nustebti: argi čia Miškinis, o ne Brazdionis?) Hedonistinio gyvenimo galas — savizudybė:

*O vakare, kai nieks negirdi,
Kai buduaruos mėga lėlės,
Puosniame viesbuty į širdį
Paleido svino gabalėlį.*

2. Kaimo apologija perkurta liaudies daina

Iš visų keturių didžiųjų Nepriklausomos Lietuvos poetų Miškinis savo eilėraščių nuotaika ir formalinėmis priemonėmis labiausiai priartėja prie dainų. Yra net eilėraščių, kuriuose pagrindinės dainų poėtinės priemonės — maloniniai, mažbiniai žodžiai — sąmoningai

Danguolė Sadūnaitė

*trisdešimt aštuonerius metus
išsirgęs,
jis neturėjo vyro,
kuris įkeltų jį į vandenį...
ačiū, kad atėjai!
dabar ir jis ir mes,
Viešpatie,
šalia gydančio vandens —
turime žmogų...*

BIRŽELIO 26-TOJI

*kur buvau, tėve,
tą ramų vasaros popietį,
kai Jis —
tavo išsekusi laiko
vandenį —
taip dosniai pakeitė
į aitrų amžinybės vyną...*

RUGPJŪCIO MĖNESIO DANGUS

*rugpjūčio mėnesio dangus:
šviežiai atklota lova,
žvaigždėms*

nieko ypatingo neatsitiko tą dieną...

*ir medžiai,
ir laukai —
ir debesys tie patys...
// // // //
tik tavo atėjimas,
kažkaip, staiga
sumaišė manyje
ir dangų, ir žemę*

stilizuojamos ir tuo pertempiamos:

*Užu daržo beržas. Žalia. Žemė
žėlė,
O motulei augo dukterytuzėlė.
Saulė upen puolė, tai mėnulis
kėlė,
Tai tada ją vežė iš namulytelių.
Pažadėjo grįžti, padainuot
seklyčioj,
Kai byrės lapeliai
qžuoluzėlyčio.(8)*

Vienas gražiausių dainų nuotikos eilėraščių yra „Žaliojo ilgesio žodžiai“. Jame randam dainų tematiką: mergaitės nenorą greitai tekėti, jos svajones apie laimę, kai mylimasis berniukas parneš „sidabro žagrę ant pečių“, jos laisvę pas motiečių plačių žaliųjų pievų prieglobsty. Tebūnie jis visas pacituotas, nes tai Miškinio poezijos viršūnė.

*Žinai, ta upė tokia mėlyna.
O tokia vasara žalia.
Platumoje šilkinų pievų,
Vai, kokio didelė valia!
Kai tu didžius užarsi plotus,
Žaliuosim vasarą kartu.
Kas bus, jei per anksti jaunystę
Išvėš pro girgždančius vartus?*

*Bet nevilok manęs šiavasas,
Neišvilok dar iš namų.*

*tik kartą,
šiamė mažam širdies lopely
(tau besilankant Virginijos
žemėj)
buvau tą dieną
ir jūra ir banga:
žuvis ir tinklas...
ir saulė —
ir linksmai dainuojantis
žvejys...*

ŠEŠTADIENIO VAKARAS

*tamsa iplaukia į kiemą,
kaip piratų laivas
// // // //
pro išdaužtus dangaus langus
pasirodo žvaigždės...*

*pastovėkime dar čia,
pabūkim;
viena iš jų
tikrai numes mums savo karštą žodį...*

*Medis įsodino šešėlių pievoje,
ir vis dar nepabaigia žaidimo...
// // // //
toks aptuopiamas
Tavo gerumas man,
kaip kad mažam delne
uogų įspaustos žymės, vasara*

UOSTE

*uostas palaidotas migloje
// // // //
jeigu arčiau Būtam,
dainuociau...
jeigu toliau, melsčiausi...*

moderniška, pretenzinga. Tai būtų buvę imanoma keturvėjininkams, bet ne Miškiniumi, siekiam poezijoje paprastumo, kaip tai darė ir to meto lietuvių prozininkai, ypač novelistai.(11) Taigi pirmojo posmo pirmoji ir antroji eilutė nėra sujungiamos prasmingon visumon ta pačia struktūra. Šitos prasmingos visumos siekiama antrine struktūra, išreikšta žodžiu „tokia“, kuris kartodamasis pabrėžia upės ir vasaros tą patį aspektą, būtent spalvų ryškumą. Trečiosios eilutės vaizdas „platumoje šilkinų pievų“ prasmingai jungiamas su „žalios vasaros“ struktūra, nes pievos vasarą žalios, tačiau kartu vasaros žalmos struktūra praplečiama naujais aspektais — šilko švelnumu ir plytybe. Pievų platumas išsiskiria mergaitės norą jose laisvai, nevaržomai krykštauti, džiaugtis. Tai išsako ketvirtosios eilutės struktūra „vai, kokio didelė valia!“, kur „didelė valia“ prasmingai rišasi su pievų platumu. Aliteraciniai žodžiai „tokia — kokio“ besikartojančiais tais pačiais garsais vėl nurodo artimą ryšį tarp pievų plytės ir laisvės jose. Rašinio rėmai neleidžia smulkiai pagrįsti poėtinės struktūros kituose eilėraščių posmuose. Turiu pasitenkinti bendresniais pastebėjimais.

*As sudūmėjau drobių raštą,
As baigsiu saulės audimus.
Graziau už vasarą rėdysius:
Ku-kū! — už parugių plačių.
Parneši tu po mano langu
Sidabro žagrę ant pečių.
Tada — tegu sau upės teka,
Tegu pasvira sau klevai.
Žvaigždė vakarė dar
pakrūpčios —
Vai liai žaliai pažaliavai!*

*Tik nevilok manęs šiavasas,
Neišvilok dar iš namų —
Įjaut žadų į margą raštą
Is saulės krintančius dimus.(9)*

Antrajame posme pagrindinė struktūra gilinama poetišku įvaizdžiu „žaliuosim“, kuris iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti kiek netikėtas ir nelauktas, nes iš tikrųjų čia kalbama apie mergaitės ir bernelio „sužaliavimą“. Tik daug netikėtumo ir nelauktumo šis įvaizdis nustoja, žinant, kad jis yra paruoštas pagrindinės struktūros, „žalios vasaros“, pateiktos pirmajame posme. Įvaizdis atveria nepaprastai didelį ir reikšmingą prasmės klodą. Ir čia paviršutinišku žvilgsniu gali atrodyti visai priešingai. Juk tolimesnėse dviejose eilutėse poetas kalba apie jaunystę, ir tokiu būdu įvaizdį „žaliuosim“ būtų galima jungti su nuvalkiota mintimi, kad jaunystė — tai tik gyvenimo „žalia“ pradžia, be patirties, nerūpestinga, pasinešusi vien džiaugtis. Iš tikrųjų šitos prasmės „žaliuosim“ irgi turi. Betgi ši prasmė visos Miškinio poezijos akivaizdoje gileja ir pratėja. „Žaliuoti“, be abeje, čia reikiama ir kaimo aukštiniams, meilė jam ir net nepaprastą lietuvių susirišimą su gamtos gelme, mūsų poezijoj pažįstamą nuo pat jos pradžių. (Tebūnie priminta tik A. Strazdo gamtiniai eilėraščiai, Antano Baranauško „Anykščių šilėlis“, Maironio „Miškas ir lietuvis“ ir t.t.) (Nukelta į 4 psl.)

ir technikos parodoje Paryžiuje laimėjo aukso medalį.

Gerai išlaikė muzikos egzaminą

Mintys apie naują plokštelę „Žiburėliai“

Žiburėliai. Lietuvių kompozitorių kūriniai, atliekami Ramintos Lampsatytės-Kollars (fortepijonas), Vilijos Mozūraitės (altas), Vytenio Marijos Vasyliūno (vargonai) ir Michael Kollars (smuikas). Londonas: Europos lietuvių meno ratelis, 1984. Irašyta ATC Records, Hamburgas, Vokietija. Kaina — 10 dol. Gaunama drauge.

Jei išseivijoje lietuviškų plokštelių derlius yra nedidelis, tai turbūt atsakinga prieleida: „kalti tik ekonominiai sumetimai“. Aišku, plokštelių išleidimas nėra lengvai finansiškai įveikiamas projektas. Irašo matrikos, solo ar vienietiniai akompaniatoriai, plokštelės žaliava, viršelis bei reklamos spaudoje (nors ir dažnai gaunamos pusdykiai) reikalauja lėšų. Siek tiek lengviau yra leidejams, kurie leidžia pramogines ar estradinės muzikos plokšteles. Žmonės jas perka, nes lietuviškų radijo laidų ruošėjai tik šitaip traktuoja laidų. Reikškinys nėra nuodėmingas, nes būna atvejų net išseivijos diskografijoje, kai pasirodo rinkoje muzikiniu atžvilgiu nebologų estradinių diskų (turiu omeny Montreaulyje neseniai išleistą Dariaus Polikaičio „Aš čia gyva“ plokštelę, savo šiuolaikinės muzikos dviasia pritraukiančią jaunimo dėmesį, o taip pat mūsų vertinamą poetų žodžiais atliepančią vyresniųjų pergyvenimus).

Aplamai, trūksta originalumo, žvelgiant ir į atliekėjus, ir į atliekamą kūrinį atranką. Ieškojimas atsakymo, mėgdžiojant gorbulkišką ar paltinišką dainušką mūsų plokštelėse ar viešose renginiuose (koncertuose) iš anapus okeano, mums nepadės. Gal vertėtų daugiau dėmesio kreipti į naują, iš Vilniaus atkeliavusią estradą, kuriai pasigėrėtina atstovauja asmenybės kaip Jautokaitė, Babravičius („truputėlių lietuviško kontrvestern“), Ganelino džiazas (labai plačiai mėgstamas Europoje, tiek Anglijoje, tiek ir Rytų Vokietijoje) bei Vytauto Kernagio „Kabaretas tarp girnų“. Išvardintieji, išskyrus galbūt Kernagį, mūsiškiams gal mažai žinomi, nes reta

lietuviška radijo laidų įdainavimus transliuoja. Blogai, kad tų diskų vis mažiau atkeliauja į mūsų krantą ir užtat juos yra sunku gauti. Bet dar sunkiau tikėti, jog mūsų radijo laidų redaktoriai tikrai stengiasi tas plokšteles gauti ar nors magnetofonines kopijas sau pasidaryti. Mūsų artistai, mėgstantys estradoje gražiai šypsotis ir spaudos puslapiuose parodyti savo kosmetiką, galėtų priimti dėmesin šį faktą.

Neabejotinai blogesnė padėtis rimtos klasikinės muzikos ir jos propagavimo plokštelių forma. Jų apgailestautinai mažai išseivijos lietuvių tarpe išleista. Užtat šviesus pragiedrulus kaip tik ir yra neseniai Vokietijoje išleista muzikos plokštelė „Žiburėliai“. Plokštelės pagrindinė atliekėja ir pilna to žodžio prasme „spiritus movens“ — čekiečių gerai pažįstama muziko Jurgio ir pedagogės Palmyros Lampsatytės dukra profesorė Raminta Kollars. Dar bestudijuodama vokiečių kalbą Valparaiso universitete, Lampsatytė svajojosi baigti mokslus Europoje, ką ir padarė, įsigydama muzikos doktoratą Berlyno Technikos universitete.

Jos aiškūs muzikologiniai polinkiai matyti šios plokštelės turinio parinkime. Čia darniai sujungiamas klasika su modernia muzika, išseivijos kompozitorių pavyzdžiai su Lietuvoje kuriančių kolegų darbais. Pirmeniant kompozitoriaus Gruodžio šimtmėčio sukaktį, buvo pasirinkta keturių jo harmonizuotus liaudies dainas, kurias įdainavo Vilija Mozūraitytė. Jose skamba sumažinti bei padidinti disonansiniai akordai su įdomiomis, siek tiek skirtingom moduliacijom. Mozūraitytės balsas nebologai išlavintas, tačiau dar būtų galima abejoti, ar jai sėkmingai pavyko įveikti sudėtingą Gruodžio harmonizaciją. Įdomiau nuskamba Vilijos įdainuotos dvi raudos (muzika Konstanccijos Brundzaitės, žodžiai Janinos Degutytės). Protingai šis Vokietijoje gyvenantis

Nuo viršaus, iš kairės, aplinkui: pianistė Raminta Lampsatytė-Kollars, solistė Vilija Mozūraitytė, smuikininkas Michael Kollars, vargonininkas Vytenis Marija Vasyliūnas.

muzikinis kolektyvas padarė, įtraukdamas Brundzaitės kūrinį į plokštelę, nes ši kompozitorė Lietuvoje pasižymėjo savo gabumais; deja, likimas nusprendė nutraukti jos gyvenimo siūlą 29 metų amžiaus slenkstyje.

Verta paminėti, jog mūsų gabūs išseivijos kompozitoriai neužmiršti ir jiems solidžiai atstovaujama. Ekspresionizmo paveiktas Bacevičius savo „Meditacijoje“ rodė kūrinio atonalumą su ostinato elementais, o romantikas Kačinskas formuluoja tautiškumą agresyvesnėmis harmonijomis bei sudėtingesniais ritmais. Smuikininkas Michael Kollars tvirtai įtikina plokštelės klausytojus, lengvai valdydamas polifonišką Jono Švedo Solo smuikui, jungdamas vidinį mąstymą su aštriais harmoniniais lūžiais. Neužmirštas ir produktivus,

net *New York Times* dienraštyje linksniuojamas kompozitorius Osvaldas Balakauskas, studijavęs kompoziciją pas garsų ukrainietį kompozitorį Ljatošinskį. Pateikta jo dodekafoninė sonata smuikui ir fortepionui „Kaip marių bangos prisilietimas“ (susidaranti iš „Kaip su mėlynom erdvėm“, „Kaip marių bangos prisilietimas“, ir „Kaip volungės riksmė“).

Muzikinis kolektyvas, kuris nepabijojė nei vėtrų, nei kitų lietuviškų „komplimentų“, idėjų daug darbo ir meilės šiam projektui. Vytenis Vasyliūnas šioje plokštelėje dar kartą įtikinantis, kaip nebologai muziką pajaučiantis vargonininkas solistas. Kollarso, Lampsatytės ir Mozūraitytės trio įrodo, jog rimtesnė muzika — ir tai, būtent lietuvių kompozitoriaus kūrinys (nesvarbu, kur

ar kada sukurtas) — yra verta kiekvieno muzikos mylėtojo didesnio dėmesio. Negaliu susilaikyti nepaminėjęs, jog nepaprastai skoningas yra Romo Alkio suprojektuotas plokštelės viršelis, kuriame mūsų plokštelių leidejams, kaip turėtų būti projektuojamas skoningas viršelis kartu su gerai išrašyta plokštele. Manome, kad kolektyvas pasigerėtina išlaikė tautinį bei muzikinį egzaminą, išleidamas plokštelę „Žiburėliai“. Jis vertas platesnio visuomenės dėmesio.

Raimundas M. Lapas

Tų juokelių iki kelių

PR. VISVYDAS

Mano lietuviškoj apylinkėj žmonių nuotaikos pakrypo linksmojon pusėn. Daug kas dažniau krečia išdaigas, pasakoją anekdotus, garsiai juokiasi, lyg būtų laimėję nemokamą kelionę į okupuotą Vilnių. Matyt, neseniai suvaizdinta A. Landsbergio komedija padarė gerą įtaką — nuskaidrino perdem rūsų politinį veidą.

Pagalvojau: būtų nebologai apie tai šnektelti su bičiuliu Pernagiu. Žmogus jis ne tik miklus prekybininkas, bet ir įžvalgus mūsų permainų stebėtojas. Skambinu.

Išgirdęs mano balsą, nudžiungta, bet tuoj ir klausia: — Ar iš ligoninės? Skambini? Iš lovos?

— Kaip tai?! — nustembu. — Iš kokios ligoninės? Skambini? Bent šią akimirką esu sveikas.

— O aš buvau pasirošęs pačiam nusiūsti paguodos laiškutį. Mairūnas vakar pranešė, jog matęs tave miesto ligoninės ketvirto aukšto palatoje. Taip, taip — lovoje, išblyksusi, aukštelinėka, miegantį su pravira burna. Atpažino iš profilio.

— Skaudaus ir plono, kaip tam Radausko eilėraštyje. Patarčiau Mairūnui įsigyti stipresnius akinius ir nemaišyti žmonių profilių. Gal pasivaizdenu vyrui? Jis visuomet gi vaikščioja apiblausęs ir mirkčioje be saiko.

— Net kambario numerį nurodė. Jo žmonelė Milda, gailėstinga Lietuvos dukterų draugijos narė, daug kam paskelbė šią žvargią žinią, net lietuvių radijui. Prašė, kad nepamirštų sunkiai sergančio tautiečio.

Tai išgirdus, lietuviška ašara nuriėda skruostu.

— Jautrūs, labai jautrūs: mūsų žmonės.

Suprantama, po šios mairūniškos išdaigos rimtai susirūpinau sveikata. Net gėda prisipažinti: išsamiai netikrinu kūno jau daugiau kaip 30 metų.

Galų gale nuvažiuoju į GMC apraudaus kliniką, esančią East Los Angeles rajone. Sesu-

neprilygo jo geriešiams Nepriklausomos Lietuvos laikais parašytiems eilėraščiams. Gal dėl to, kad poetas buvo dviasikali sulaužytas, išprievartautas. Galutinį sprendimą sunku daryti, nes trūksta duomenų. Kad ši pokarinė kuryba nebuvo aukštos meninės vertės, iš dalies pripažįsta ir tarybinės Lietuvos kritika. Štai recenzentė (S. Mikutaitė), vertindama paskutinį poetą rinkinį „Klevai prie kelio“ (Pergalė 1982), rašė, jog tai nėra A. Miškinio „poezijos viršūnė“... Tik nepridėjo — Miškinis poezijos viršūnį pasiekė Nepriklausomojoje Lietuvoje sukurta lyrika. Ir šita jo lyrikos viršūnė turėtų būti vertai pavadinta viena visos lietuvių lyrikos viršūnė.

NUORODOS

- 1 Antanas Miškinis, *Poezija I*, Vilnius 1970, p. 82.
- 2 op. cit., p. 101.
- 3 op. cit., p. 46.
- 4 t.p., p. 47.
- 5 op. cit., p. 75.
- 6 t.p., p. 78.
- 7 Neturint po ranka *Keturių miestų*, šis ir tolimesnieji du posmai cituojami iš atminties.
- 8 op. cit., p. 114.
- 9 op. cit., p. 89-90.
- 10 Algirdas J. Greimas, „Ašara ir poezija: vienos Marcelijaus Martinaičio poemos analizė“, *Metmenys* nr. 40, 1980, p. 47.
- 11 Prie tokios išvados prieina Albertas Zalatorius savo veikalė *XX amžiaus lietuvių novelė*, Vilnius, 1980, p. 290-308.
- 12 op. cit., p. 95.
- 13 *Zemė*, Los Angeles 1951, p. 24-25.

tė japonė, dailiai sudėta mergužėlė. Sunkiai suprantu, ką ji čia šaukia. Kai nusiaunu, liepia nusirengti iki pusės. Išėina. Nusimaunu kelnes, apatines. Marškinių nejudinu. Kaip tam vaidinime, ji vėl įeina. Pamačiusi mane stovintį su kadoruojančiais marškinių skvernais, pradeda linksmai barti:

— Aš jums sakiau nusivilkti iki juosmens, to your waist, bet jūs padarėte atvirksčiai.

Nepriestarauju. Jai išėjus, skubiai apsirėngiu. Jai vėl nusirengiu nuo viršaus...

Atėjusi sesutė atlieka visą procedūrą: matuoja, sveria, tikrina kraujospūdį, ima kraują, diskrečiai paprašo šlapimo... Po to liepia nuogai nusirengti ir laukti daktaro. Paduoda popierinį chalata. Išėina.

Netrukus įžengia ne daktaras, bet jauna gydytoja — velnioniškai graži šviesiaplaukė. Tai tau! Ir tikrink sveikatą! Rodyk savo sunykusį kūną tokiam holivudiškam jaunimui. Pasijuntu baisiai nesavas.

Gydytoja, supratusi mano pasimetimą, atleidžia šypso. Tikrina nesukubėdam, viską nuo galvos iki pėdų. Užrašinėja duomenis. Nieko ypatingo nesuranda. Irašo paskyrimą į laboratoriją peršvietimui ir kardiogramai... Ten praleidžiu gerą valandą. Technologija pirmarušė.

Po kelių savaitų daktarė telefonuoja, kad viskas tįptop. Jaučiuosi patenkintas, atlieks pareigą savo kūnui. Bet dviasia kužda: — Ką ruošia rytoj, težino tik Pramūzius.

Sekmadienio vidurdienį kai šauliai ruošėsi valgyti bendras kūčias, aš neapsisprendamas žvilgčioju į lauko duris. Ūmai slenkstį peržengė šventiška išsispūsciusi Milda Mairūnienė. Nespeju net palabinti, ji tuoj mane apipylė moteriškos paguodos žodžiais:

— Nabagėlis! Po sunkios ligos atjai pasižmonėti. O koks pasikeitė! Ir tu plauku būvo daugiau, o dabar tik razienos pausiuose. Nešiojai akinius, o dabar turbūt kontaktai akyse. Buvai idėges pilnaveidis druckis su šypniu, o dabar sausas, susitraukęs, kaip naginė. Kas atsitiko, ponas Kačiulis? Ką daktarai sako?

— Aš nesu Kačiulis. Mano pavardė Venclauskas.

— Žiūrė tu man, ir pavardę pakeitė. Nuo kada? Norėjau atsikirsti, bet praeinančios moterys nusimetė Mairūnienę valgyti tradicinių patiekalų. Ir gerai — juk vistiek neįrodyčiau, kad anas ligoninėje jos vyro regėtas profilis priklausė ne man. Bent viena paguoda — moters vaizdinga užuojauta.

Venancijaus Alšio (1908-1975) poezijos rinktinės „Anapus marių“, išleistos Ateities literatūros fondo, sutiktus bei ateinančių penktadienį, kovo mėn. 1 d., Jaunimo centro kavinėje, Chicago.

Žaliojo Lietuvos kaimo dainiui užgesus

(Atkelta iš 3 psl.)

Prieš pereinant prie trečiojo posmo interpretacijos, tenka priminti pradžioje suminėta eilėraščio tautosakinę potekstę. Mat šitame posme randame iš dainų perimtą motyvą, pagal kurį mergaitė nori kuo ilgiausiai pasilikti netekėjus pas močiutę, kad kuo ilgiau galėtų džiaugtis laisve, jaunyste, nepersivarginti darbais, susikrauti krautį. Šitai yra jau užsiminta antrajame posme klausimu, „kas bus, jei per anksti jaunystę išveš pro girždančius vartus?“ Pagal tai trečiajame posme mergaitė prasmingai uždraudžia berniui: „nevilok manęs šių vasar, neišvilok dar iš namų“, argumentuodama, jog reikia audiniai susikrauti krautį. Kaip jau užsiminta, šitas posmas yra eilėraščio architektonikoj svarbiausias, dėl to ir kartojamas. Juk draudimu viloti mergaitė siekia įgyvendinti savo norą ilgiau pabūti pas močiutę, kad ji galėtų džiaugtis laisve, pasirošti (prisaukdama drobių) būsimam gyvenimui ištekėjus. Jei berniukas šito draudimo nepaisytų, visa sugriūtų. Betgi draudimas galioja tik šiai vasarai. Tai yra labai svarbu, ir todėl anksčiau semantinė technika ir pasisekė susekti, kad pats svarbiausias žodis visame eilėraščio tekste turėtų būti „vasara“.

Ketvirtasis posmas atskleidžia iš meilės ir laisvės kilusį džiaugsmą, pasilikus pas močiutę. Tai pats poetiškausias posmas. Nepaprasto poetiško autorius pasiekia tu, kad meilę išsako žaidimu, slepiantis rūgūose ir atsiliepiant gegutės balsu; visa tai

perduoda aliteracija antrojoji eilutė, kur sutelkti 6 „u“ (kitų balsių, būtent „a“, visoj eilutėj belieka tik du). Tokiu būdu posmas suskamba kaip muzika. Be abejo, ir žavus metaforinis epitetas „sidabro žagrė“ pakelia posmo vertę.

Penktasis posmas pratęsias meilės džiaugsmo siautuli, kuriame besimylintieji tarsi išsiveržia iš realios aplinkos, kur teka upės ir svyra klevai, tik tolimoji žvaigždė vakarė juos lydi ir iš džiaugsmo krūpčioja, kad jie, žaliojo kaimo žavesių užburti, tarsi susilieja su vasaros žalumais. Iš tiesų žmogus tarsi išnyksta, belieka tik *vasaros žalumai*. Šis susilieėjimas, šis susitapdinimas su gamta reiškiamas tautologine ir refrenine aliteracija „vai liai žaliai pažaliavai“, kurioj fonetiniams garsams suteikiama prasmė, nes vis tie patys garsai pasikartodami išsako aną žmogaus ir gamtos susitapdinimą.

Be abejo, šia interpretacija liko daug kas neperteikta, kas iš tikrųjų kūriny yra: ypač paslaptinai skaitytoją veikianti sugestija, semantiku vadinama, antroju planu, kylanti iš kūrinio estetinės gėlmės. Ši estetinė galia yra neaprepiama, dėl to niekad pilnai neišsaka, ji lieka geram kūrinį ir veikia skaitytoją, seniai autoriui numirus ir praėjus tai epochai, kurioj kūriny gimė. Ši gilioji meninė vertė kūriny padaro aktualų ir kitose epochose. Tai prasmė ir šių dienų skaitytojas pasiduos „Žaliojo ilgesio žodžių“ sugestijai: jis džiaugsis poeto sugebėjimu prabilti ir jo širdį ir protą ir nejuočiomis užlieti ilgesiu kaimo, kurio seniai jau nebėra...

Ar bereikia pridėti, kad „Žaliojo ilgesio žodžiai“ nuskamba patriotiškai, nes jais aukštinamas mūsų kaimas. O tokios tematikos gerų eilėraščių ne vienas. Ypač suminėti: „Žodžiai iš lauko“, „Lietuva!“ ir kiti.

Anksčiau buvau užsiminęs, kad Miškinis, būdamas ištikimas „Pjūvy“ skelbtiems poezijos idealams, siekė atsiriboti nuo rėkiančio pretenzinguo ir savo poetinį žodį padaryti kiek galima paprastą, bet, žinoma, ne primityvų. Tuo keliu ejo po „Keturių Vėjų“ ekstravagančių ir kiti žymieji to meto poetai: Kossu-Aleksandravičius, Salomėja Neris, Brazdžionis. Tuo pačiu keliu žengė, kaip minėjau, ir to meto mūsų novelistai. Tad nereikia nustebti, kad Miškinio eilėraščių išorinė išraiška lieka klasikinė, kone maironinė. Naujovių nedaug. Jų bene svarbiausioji — autorius kartu su kitais minėtais poetais galutinai įpilietina asonansinį rimą, beveik nežinomą Maironui. Daugiausia tokiu asonansiniu rimu parašyti ir „Žaliojo ilgesio žodžiai“, nors ne ištais. Asonansiniai rimai: kartu — vartus, namų — audimus, namų — dimus; pilnas rimas: žalia — valia, klevai — pažaliavai. Beje, eilėrašty pirmoji ir trečioji eilutė visai nerimuoamos. Nė ženklo Miškinio poezijoj šių dienų moderniosios lyrinės prozos ar hermetizmo!

3. Rūpestis laime

Žvelgdamas šviesiau nei kiti to meto poetai į gyvenamojo laiko Lietuvos materialines ir moralines problemas, Miškinis gali užsidegti įsimylėjusio bernioko entuziazmu ir dainuoti apie laimę ne tik savo širdy, bet ir žaliojo tėviškej, savo džiaugsmą supindamas

su vagas arianciu broliu džiaugsmu:

Tu nematei tokio žydėjimo, Laukų dainavimo smaugas. Ne veltui anuomet žadėjome Žvaigždės nukarstyt nuo dangaus.

O paukščių hoks repertuaras! — Jauties poetas ir žmogus. Vagas taip tiesiai broliai aria, — Jie nori vis užvest vargus.

— Klausyk, tu spjauk į tualeto, Palik maliariją madu! Vaizduokis: per laukus gėlėtus Į pačių saule aš vedu. (12)

Ne tiek cituoti posmai, kiek kiti Miškinio eilėraščiai galėtų parodyti, kad poetas savo svajones apie laimę, į kurią jį patį dažniausiai vedė laiminga meilė, tarsi padaro visos tautos ilgesiu. Tokių eilėraščių apstu: „Laiminga meilė“, „Jos meilė“, „Romanas“, „Vasara baigiasi“, „Daina apie saulėtus namus“ ir kt. Rimtas skaitytojai tai gali pakvipti miesčioniškumu. Ir iš tikrųjų pakviptu to poetų kartai, kuri atėjo po Miškinio — žemininkams. Šiems laimės siekiai atrodė žemi akivaizdoj auktesniųjų gyvenimo prasmės klausimų. Ne laimės, o prasmės turįs žmogus ieškoti — skelbė žemininkai. Apie tai šitaip rašė „Zemės“ antologijos įžangoju Juozas Girnius: „...liaudies vaiko kelias į miestinę civilizaciją rado savo poetą Miškinį. Ir visai šiai poezijai nėra taiklesnio vardo, kurio Aistis ir pavadino vieną savo poezijos knyga — „Intymios giesmės“. Pulsuoja ši visa poezija ne tautos likimu, o greičiau asmeniniu laimės rūpesčiu. Gi kadangi jaunystės metais labiausiai laimė mūsų vilioja meile, tai, apskritai imant, šios intymiosios